

Denne artikkelen kan kopieres fritt og viderefremidles til andre.

En forutsetning er at navn på utgiver (Strinda historielag), årbokas årstall og forfatter(e) oppgis.

Det må ikke foretas endringer i artiklene.

Det er ikke tillatt å skanne eller kopiere bilder i bøkene for bruk i andre sammenhenger.

Fridheim barnehjem

Av Lise Hartmann Flood

Den første “Adressebog for Trondhjem” kom i 1888. Der fant jeg denne beskrivelsen under “Foreninger, Stiftelser, etc”:

Børnehjemmet ved Trondhjem (paa gaarden Fridheim i Lade). Oprettet 1872 og optager fattige og forsorgsløse Pigebørn af Trondhjem og Strinden for at opdrage dem til duelige og brave Tjenestepiger. Børnene optages i Regelen i Alderen fra 9 til 14 Aar og forbliver i Stiftelsen 1 - 2 Aar efter Konfirmationen. Gjennensnittstallet af optagne Børn er 22. Bestyrelsen bestaar af 5 Herrer og 5 Damer. Formand: Hval, A., Fængselspræst, Erling Sk.G. 2b.

Det opprinnelige navnet var “Børnehjemmet for Trondhjem og Strinden”. Den første tiden holdt barnehjemmet til i leide lokaler på gården Jakobsli på Strinda. Tre år senere, i 1875, ble det flyttet til gården Hegdalen på Moholt. I 1878 ble eiendommen Wangbergs Minne på Jarlheimsletta ved nåværende Jarleveien kjøpt for kr. 20 000. Navnet ble da endret til Børnehjemmet Fridheim.

Starten

Fru Amalie Jenssen på Ranheim gård var det som satte i gang med å få til et

barnehjem for “Trondhjem og Strinden”. I 1870 kom hun til Trondheim etter å ha oppholdt seg flere år i Christiania. Der hadde hun vært med i arbeidet med å få opprettet “Christiania Barnehjem”. Hun tok fatt med iver og entusiasme. Det begynte med at hun oppsøkte praktisk talt alle byens rike og fremstående kvinner og menn. Hun forklarte, fortalte og snakket om behovet for barnehjem - men foreløpig ba hun ikke om bidrag.

På den tiden da barnehjemmet ble grunnlagt, var det mange som klaget over at det var vanskelig å få tak i dykti-

Amalie Jenssen, f. Hagerup, 1811 - 1890. Kopi fra Universitetsbiblioteket i Trondheim.

Et gammelt glassplatebilde av Hegdalen på Moholt. Vi ser sørøstover. I lia bak gården er det nå tett med hus. Kopi fra Universitetsbiblioteket i Trondheim.

ge, veloppdragne og “kristeligsinne” hushjelper. Var det delvis derfor at bidragene strømmet inn da det ble lagt ut lister hvor folk kunne tegne seg for bidrag? Det kom inn kr. 1400 i engangsbidrag og mange løfter om til sammen kr. 1300 i årlige bidrag. Trondhjems Sparebank og Strindens Sparebank ga kr. 400 årlig, og proprietær C. Stephanson testamenterte kr. 20 000 til et legat. Dette ble det økonomiske grunnlaget for barnehjemmet som startet 8. august 1872.

Som bestyrerinne ble frøken Anna H. Henriksen ansatt. Det første styret besto av stiftsprost Essendrop, presten Krogness, kjøpmennene Hans Jenssen og Jens Pettersen og fruene Amalie Jenssen, Julie Grimelund, Emilie Motzfeldt, Petra Larsen og Lise Brodtkorb.

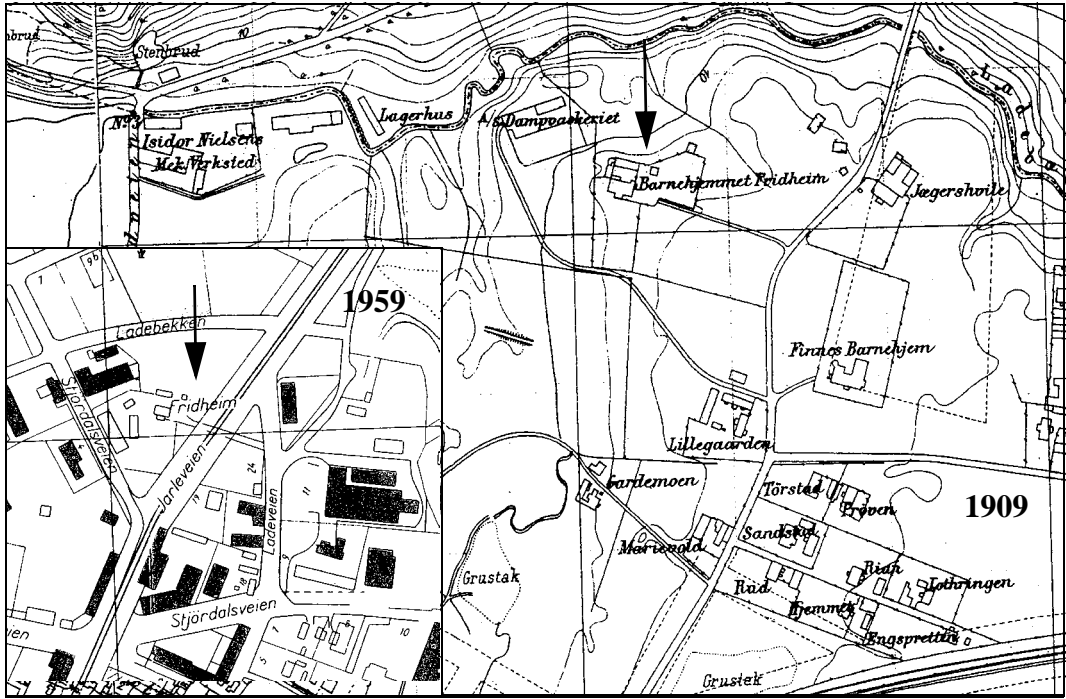
Da hjemmet åpnet, var det 6 barn der. I løpet av få måneder økte tallet til 10. Etter at hjemmet flyttet til Hegdalen, ble det plass til 16 barn, og etter kjøpet av Fridheim kunne det være inntil 24 barn. I årsberetningen for 1888 står det at det hadde vært 22 barn i gjennomsnitt de senere årene.

Statutter og instruksjer

I årsberetningen for 1888 er det trykket statutter, instruksjer og bestemmelser for hjemmet:

Fra **Statutter for barnehjemmet ved Trondhjem** (Bifalt ved Kgl. resolusjon av 7. Oktober 1875) går det bl.a. frem:

Barnehjemmet tar opp foreldreløse piker som regel fra 9 til 14 år. Piker med foreldre som av en eller annen grunn

Utsnitt av kart fra 1909 og 1959. Pilene peker på Fridheim. Det eldste kartutsnittet er fra “Kart over Trondhjem med byggebeltet. Utgitt ved Trondhjem stadskonduktørkontor 1909”. Ny utgave 2001. Kartutsnittet fra 1959 er gjengitt med tillatelse fra Kart- og oppmålingskontoret, Trondheim kommune.

ikke kan ta seg av dem, blir tatt opp. Barn taes opp fra “Trondhjem og Strinden” i “omtrentlig forholdsvis antall etter bidragene” Barnehjemmet har til formål å pleie og oppdra barna inntil de kan “uttræde i livet” som kristeligsinnde, veloppdragne og nyttige tjenestepiger.

Barna deltar i den offentlige skoleundervisning. Barnehjemmet gir ekstra undervisning i håndarbeid (strikking, søm, spinning og veving). Barna deltar også i vask, kjøkkenarbeide og andre huslige

sysler. De eldre barna får også opplæring i fjøsstell.

Fra **Instrux for Bestyrerinden af Børnehjemmet ved Throndhjem** merker jeg meg blant annet:

Bestyrerinnen har å ivareta barnas kristelige oppdragelse. Hun bør såvidt mulig besørge alt daglig forefallende arbeid ved hjelp av barna i hjemmet. Bestyrerinnen har å påse at barna ved opptakelse i hjemmet medbringer de attester og effekter som bestyrelsen måtte fordre medbrakt. Bestyrerinnen har oppsyn

Postkort fra rundt 1910. Bygningen med pipe til høyre i bildet er Dampvaskeriet, etablert 1900. Fridheim ligger rett bak Dampvaskeriet. Kopi fra Universitetsbiblioteket i Trondheim.

med barnas klær - at de alltid blir holdt i stand. Bestyrerinnen har ansvar for at maten blir ordentlig tilberedt, servert presis, og at barna fra de er 12 år får anledning til å lære/praktisere kjøkken- og matstell. Bestyrerinnen kan gi barna tillatelse til å besøke foreldrene en gang annen hver måned. Ellers kan barna få besøk en gang i uken etter avtale med bestyrerinnen. Barna har ikke anledning til å være borte om natten.

Fritid for bestyrerinnen er søndag ettermiddag eller ettermiddagen en hverdag en gang i uken alternerende med lærerinnen. Bestyrerinnen må hjelpe til å få barna anbrakt hos en "brav" familie når de forlater barnehjemmet. Det skal føres protokoll over barnas forhold og frem-

gang i hjemmet - navn, alder, når opp-tatt, foreldrenes navn, samt rapport over barnas liv i hjemmet. Regnskapsoversikt over inventar, oversikt over besøk av foreldre eller andre pårørende og oversikt over andre som besøker hjemmet, skal også føres.

I **Instrux for lærerinden** står det blant annet følgende:

Undervisningen tilsvarende skoleplaner som gjelder for allmueskolen. Lærerinnen har å holde disiplin: Uærlighet og ulydighet må påtales. Lærerinnen har plikt til å underrette bestyrerinnen om det trengs "strengere refs eller irettesettelse". Lærerinnen går ellers bestyrerinnen til hånd etter avtale. Ønsker

lærerinnen tjenestefrihet, må den erverves hos bestyrelsen. Lærerinnen må føre protokoller.

Av bestemmelser i **Angående Børns optagelse i Barnehjemmet ved Trondhjem** merker jeg meg følgende:

Det kreves dåps- og vaksinasjonsattest og legeattest om at barnet ikke lider av smittsom sykdom, "svagelighet" eller "legemsfeil" som gjør det uskikket til tjeneste. Barnet som er opptatt i barnehjemmet, har styret som foresatte. Foreldre eller "andre foresatte" har ikke rett til å blande seg opp i barnets oppdragelse. Klær og bøker som barna bruker, er

hjemmets eiendom og kan ikke disponeres av barnet/foreldre og foresatte. Klær og bøker kan ikke taes med når barnet forlater hjemmet. Om foreldre, andre foresatte eller barnet etter mange irettesettelser ikke retter seg etter regler på barnehjemmet, har barnehjemmet rett til å utvise barnet.

Skulle barnet ved sykdom eller ulykkestilfelle miste sine "legems- eller sjelskrefter" i den grad at det ikke vil bli dugelig til tjeneste, vil det ikke kunne fortsette å være i hjemmet. Det pålegges styret å skaffe barnet et annet hjem.

Ved 1894de Aars Udgang udgjorde Børnens Antal 23. I det forløbne Aar (1895) indkom 2 og udgit 1, hvorefter Antallet ved Aarets Udgang var 24, hvoraf 22 fra Trondhjem og 2 fra Strinden.

I Aarets Løb er én konfirmeret Pige anbragt i Tjeneste.

Sundhedstilstanden paa Hjemmet har paa en enkelt Undtagelse været meget god, idet Anstalten har været fæaaet for smitsomme Sygdomme.

Børnens Opførsel har gjennemgaaende været tilfredsstillende.

I det forløbne Aar er der i Bagbygningen indredet et mindre Skoleværelse, hvorved et længe følt Savn er afhjulpet. Den i 1894 foretagne større Udvidelse af Hovedbygningen har i enhver Henseende vist sig at være heldig. Anstalten vil herefter aarlig kunne skaffe Plads for 24 Børn.

I Haven er Græsplænerne omregulerede og tilføede, et større Blomsterbed anlagt og cr. 70 Stykker Stikkelsbær- og Ribsbusse udplantede.

Ogsaa i det forløbne Aar har Gjærningen været omfattet med Interesse baade af offentlige Institutioner og private Velnydere.

Foruden de sædvanlige Bidrag fra Trondhjems Sparebank og Brødevinslamag har Hjemmet fra afdøde Enkefru Petronelle How modtaget en testamentarisk Gave paa 8000 Kr. Gaven skal bære Navn af „Anders How og Hustruens Legat“.

Ligejaa har afdøde John Myhre og Hustru skænket Anstalten (Kr. 400.00 ÷ Arveafgift) Kr. 368.00.

Fra Enkefru Finne har Bestyrelsen modtaget Kr. 30.00.

Til Bibliotheket, der nu tæller 63 Bind, har Jenssens Legat ogsaa iaar ydet 40 Kroner.

D'rr. Læger D. Kindt, Fr. Bødtker og Landlæge Dtefen har ydet Hjemmet Lægehjælp ligesom D'rr. Apotheker R. Girch og Joh. Brun har skænket Medicin.

For alle disse Ydelser som og for de mange Bevijer paa Velvilje ligeoverfor Anstalten og Børnene, aflægger Bestyrelsen sin hjerteligste Tak, idet den fremdeles tillader sig at bringe Hjemmet og Gjærningen der i Erindring.

Bestyrelsen bestaar af 5 Damer og 5 Herrer: Fruerne Barbara Bachte (Kinge), Petra Larsen, Lovise Lindemann, Rikke Thaulow, Thrine Overland samt D'rr. Kjøbmand Jens Pettersen, Bogholder Ole Moe, Kjøbmand Jacob Matheson, Kaptein Bernhoft og Pastor Stabell, der for Tiden er Bestyrelsens Formand. Hjemmets Kasjerer er Fr. Bogholder Ole Moe.

Statuttene sier at bestyrelsen årlig skal utgi en beretning om virksomheten. Her er del av beretningen fra 1895.

Barna - daglig liv

Det startet med piker fra 9 til 14 år. Etter hvert ble alderen når barna kom til barnehjemmet, lavere. I årsberetningen fra 1892 er dette endret til "fra 6 til 10 år". Av de 24 barna som var i hjemmet i 1896, var noen 5 år da de kom dit. I en artikkel i Dagsposten til 50-årsjubileet i 1922 står det at "barn opptas fra 3-årsalderen". I 50-årsberetningen som sto i Adresseavisen 1. november 1922, står det at frem til da hadde vært opptatt i alt 153 "småpiker i forskjellig alder, fra 2 år og oppover".

Barna skulle oppdras "*nøysomt og tarvelig*". I et av de første styremøtene ble følgende spiseseddel for en uke godkjent: **Søndag:** kjøtt, **mandag:** gryngrøt, **tirsdag:** fisk og melkevelling, **onsdag:** sild og syresuppe, **torsdag:** salt kjøtt, **fredag:** kleppmelk, **lørdag:** sild og syresuppe. Til frokost og aftens unntagen om søndagen: grøt med melk og "smørrebrød" til mellommat. Spiseseddelen ble endret etter hvert. For å sitere en artikkel i Adresseavisen 28. november 1922 i anledning barnehjemmets 50-års jubileum: "Tenk bare - en barndom uten pannekaker".

Like "tarvelig" som maten kunne nok drakten oppleves. En av de få yringer fra barna som jeg har fått tak i, kom fra et av de eldste barna. Hun fortalte at barna følte seg som om de gikk i uniform "ikke av det flatterende slags" når de kom i rekke og rad med hodetørklær, stivete, hvite slips og lange skjørt. Siden

barnehjemmet lå på landsbygda i starten, var det naturlig at barna da gikk med hodetørklær. Det fortsatte de med hele 12 år etter flyttingen til Fridheim Det var derfor en gledens dag da barna fikk sine første hatter.

I begynnelsen forgikk undervisningen av barna på Ranheim gård. En gikk så over til å ha egen lærer for barna på barnehjemmet. Etter at barna i noen år hadde undervisning på barnehjemmet, kom en frem til at barna ikke hadde godt av å være isolert fra resten av samfunnet. Barna gikk derfor etter hvert på Bispehaugen, Lademoen og Lilleby skoler. Etter hvert fikk de eldste barna et kurs på husmorskolen etter konfirmasjonen.

I årsberetningen for 1888 kan en lese om **Dagsorden for Børnehjemmet ved Trondhjem:**

Barna står opp om sommeren kl. 6 og om vinteren 6 3/4. Det spises frokost om sommeren kl. 7 og om vinteren kl. 7 3/4. Etter dette holdes en kort andakt. Skolen begynner kl. 8 for "øverste avdeling", kl. 9 for "nederste avdeling". De barna som ikke går på skolen, har husstell og håndarbeid om formiddagen. Kl. 10 spises mellommat med et kvarters fritid for skolebarna. Kl. 12 spises middag. Kl. 12 1/2 til 2 fritid, kl. 2 - 3 skole for "nederste avdeling", kl. 2 - 4 1/2 håndarbeid for de største barna, kl. 4 1/2 mellommat. Skolebarna gjør etter dette lekser, de øvrige barna gjør håndarbeid til kl. 7 1/2. Da er det aftensmat. Etterpå holdes

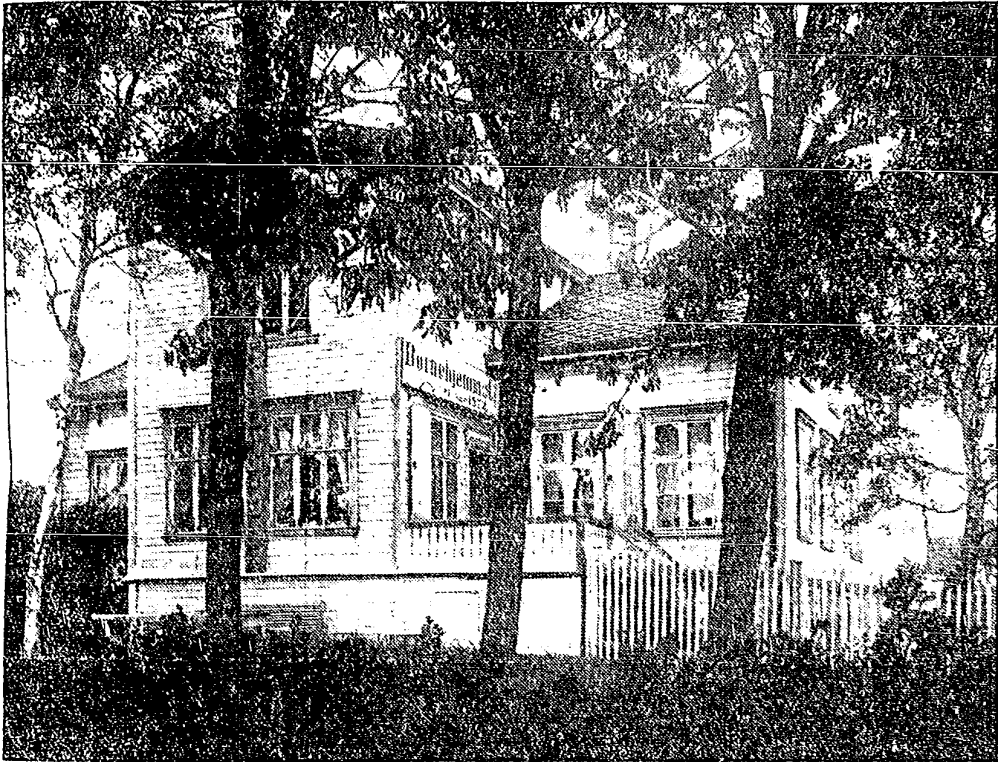
det andakt. De “små” går til sengs mens de større barna får ta frem “litt arbeide for seg selv” til kl. 9 da de går og legger seg. “Adgang til at tale med Børnene gives hver mandag kl. 4 til 6 Eftermiddag”.

Nye ansatte

Jeg har kommet over en del annonser hvor barnehjemmet averterte etter medarbeidere: I 1889 ble det satt inn en annonse om **Ledig Bestyrerinnepost**. Her står det blant annet at posten ble avlønnet med 280 kroner pr. år, samt fri kost, losji og vask i hjemmet. Det var gjensidig oppsigelsesfrist på 3 måneder. Arbeidet bestod i å sørge for kristelig oppdragelse av barna, ansvar for økonomi, samt å veilede barna i håndarbeid og i “huslig stell” – og da lede hjemmet i henhold til gjeldende regelverk/instruksjoner. Det ble krevd bekreftede avskrifter av vitnesbyrd når det gjelder dyktighet i håndarbeid, skreddersøm og husholdning, samt aldersattest.

I 1891 blir det avertert ledig **Post som Medhjælperke**. Posten hadde en “begynnergasje” på 130 kroner pr. år og “alt fritt i hjemmet”. Det er gjensidig oppsi-

gelsesfrist på 3 måneder. Arbeidet bestod i å sørge for kristelig oppdragelse av barna, ansvar for økonomi, samt å veilede barna i håndarbeid og i “huslig stell” – og da lede hjemmet i henhold til gjeldende regelverk/instruksjoner. Det ble krevd bekreftede avskrifter av vitnesbyrd når det gjelder dyktighet i håndarbeid, skreddersøm og husholdning, samt aldersattest.

Bilde til artikkel i Dagsposten om Fridheims 50-årsjubileum 14. oktober 1922. Kopi fra avisa.

gelsesfrist på 3 måneder. Hun skal føre tilsyn med barna og delta med dem i "det huslige stell". Hun må være glad i barn, vant til søm og vask, og dessuten være villig til å utføre forefallende arbeide etter påbud fra bestyrerinnen. En "kristeligsinnet" pike foretrekkes. Opplysninger om alder, dyktighet og moralsk vandel kreves.

Husmandsfolk avvertes det etter i 1894. Dette på grunn av dødsfall. En trearbeider foretrekkes. Søknader med attester om dugelighet og moralsk vandel kreves. Dette skal innleveres personlig til formannen i styret. Ved personlig oppmøte vil søkeren få nærmere opplysninger om betingelser når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår.

Fra 1907 finner jeg nok en annonse - denne gangen søkes det etter **husfolk**. Barnløse folk, en snekker eller skomaker foretrekkes. Med stillingen følger det fritt hus, brensel og bruksrett til et jordstykke. Det er også anledning til forskjellig "bifortjeneste" ved hjemmet.

Den siste annonsen jeg har fått tak i, er fra 1933. Her søkes det igjen etter **husfolk**. Denne gangen søkes det etter et eldre barnløst ektepar. Det kreves at søknaden blir skrevet på et ansøkningsformular, som en kan få ved å henvende seg til professor Lindeman ved Norges tekniske høiskole, formann i styret.

Barnehjemmets oppgave

I starten av årsberetningen ved barnehjemmets 20-års jubileum i 1892 står det: *Idet bestyrelsen herved afgiver sin 20de aarsberetning, skal den tillade sig at avtrykke et avsnitt av sin første aarsberetning, hvori gjøres rede for den opgave anstalten har sat sig, samt for de betragtninger, der foranledige dens opprettelse.*

Videre kan vi lese at barna oppdrages nøysomt og tarvelig og har sitt hjem i stiftelsen inntil de er konfirmert, eller 1 til 2 år deretter. Den siste bestemmelse tilplikter ikke bare å fullstendiggjøre barnas opplæring, men også til å befeste deres karakter til bedre å motstå de fristelser de kunne være utsatt for ved alt for tidlig å slippes ut i verden på egen hånd.

Videre: *Det er jo en klage, som ofte høres, at det er vanskelig for tiden at finde veloplærte og velopdragne tjenestepiger, og stiftelsens gjerning turde saaledes, om den lykkes, tjene til i nogen grad at at udfylde et savn, der føles af samfundet.*

En kommer også inn på at en av årsakene til at fattigdommen øker, er at så mange husmødre ikke eller alt for lite forstår den huslige gjerning - de har få eller ingen ferdigheter som kreves for at de kan fylle sine stillinger som husmødre.

Om forsorgen sies det følgende: Barna utsettes på billigste måte - det vil si hos

den familien som krever minst penger for å ha dem. Fosterforeldrene lar dem gjerne arbeide mest mulig uten rettledning og opplæring. Fosterforeldrene får beholde barna så lenge de sørger for det aller nødvendigste av mat og klær, og for at det overholder skoleplikten. Mangelfull opplæring og oppdragelse ellers skyldes at mange fosterforeldre “selv lidet har lært og lidet kan”.

Når de små i fosterforeldrenes hus ikke kan finne den hjemlige hygge og den kristelige påvirkning som skulle være

deres moralske støtte, er det en erfaring at barn som har vært utsatt for fattigvesenets regning, ofte kommer til å ligge fattigkassen til byrde. “Pauperismen” følger på denne måten flere slektsledd. Penger brukt på barnehjem vil således tjenes inn ved at barna vil bli i stand til å forsørge seg selv og ta vare på det de har.

En kan på denne måten håpe på at stiftelsen skal bli et virkelig hjem hvor det ikke bare medbringes nyttige kunnskaper og ferdigheter, men også hjemlige

Utsnitt av flyfoto fra 9. juni 1953. Fridheim er midt i bildet. Bak er Dampvaskeriet. Den runde tanken er gasstanken til gassverket. Gassverket ble flyttet fra Kalvskinnet til dette området i 1917, og nedlagt i 1957. Foto: Widerøes Flyveselskap. Kopi fra Universitetsbiblioteket i Trondheim.

minner til bevarelse og styrkelse i livets farer og fristelser. Det har vært maktpåliggende for bestyrelsen at hjemlig hygge virkelig kan bli de opptagne barn til del, men på samme tid har man hatt for øye å venne dem til flid og arbeidsomhet.

Økonomi

Barnehjemmet var opprinnelig tenkt drevet først og fremst med private midler, og det ble i den første tiden gitt en rekke større gaver til legater for hjemmet. Rentene ble brukt til driften. I tillegg kom det årlige bidrag fra Trondhjems- og Strindens sparebank, fra Trondhjems brennvinnssamlag, og innsamlede midler fra private. Det ble også fra fattigvesenet i Trondhjem og

Strinden betalt oppfostringsbidrag, og det var bidrag fra Waisenhuset. Barna fikk også etter hvert gratis tannlege- og legehjelp, og en del av byens apotek bidro med gratis medisin.

I et referat i Adresseavisen 1. november 1922 fra formannens tale ved 50-årsjubileumsfesten står det:

De nævnte årlige private bidrag skrumpet hvert aar mer og mer ind, og da de i 1902 var sunket til omkring 300 kroner, blev omkostningene ved deres indsamling saa uforholdsmessig store, at man besluttet ikke at fortsætte længer med det.

— 6 —

Regnskabsextrakt for 1904

Indtægt:	
Beholdning fra 1903.....	Kr. 47 154.71
Renter af C. Stephansons Legat	1 024.88
do. - 5 Oblig. i Realkreditbanken	725.00
do. - Nella Fergstads Obligation.	40.20
do. - Wolds do. fra $\frac{11}{6}$ 1903 ..	151.25
do. - Anna Schmidts Legat.....	200.00
do. - A. How & Hustrus do.	360.00
do. - B. Soelbergs do.	210.00
do. - Joh. Westgaards do.	375.00
do. - do. en Sparebankbog	5.69
do. - Frøken Martens Gave	150.00
do. - Ingebr. Eggens Gave.....	50.00
do. - 4 Aktier i Brændevinssaml.	20.00
do. - en Sparebankbog i den Nordenfjeldske Kreditbank ...	205.43
Bidrag af T.hjems Brændevinssamlag	1 500.00
do. - do. do. til Julegaver	25.00
do. - do. Sparebank	1 600.00
do. - Jensens Legat til Bøger...	40.00
Opfostringsbidrag:	
T.hjems Fattigvæsen	Kr. 967.34
Strindens do.	278.20
Waisenhuset	480.00
Private	66.67
	1 792.21
Indtægter af Haven, Ægsgalg m. m.	97.93
	<u>Kr. 55 727.30</u>

— 7 —

for Børnehjemmet „Fridheim“.

Udgift:	
Beklædnings Konto.....	Kr. 913.59
Husholdnings Konto	2 359.62
Lys og Brændes Konto.....	469.50
Lønnings Konto.....	1 050.00
Gaarden „Fridheim“s Drifts Konto ..	1 071.60
Inventarie Konto for Nyanskaffelser..	17.82
Forskjellige Udgifters Konto.....	875.78
	Kr. 6 757.91
Beholdning at overføre til 1905.....	48 969.39

Kr. 55 727.30

De vanskelige tidene og dårlig pengeverdi under og etter 1. verdenskrig førte til at de måtte ha færre barn - i 1922 var det bare 14 barn. Økonomien ble bedre - i 1939 var det 17 barn ved hjemmet. Da kom de vesentligste inntektene fra renter og offentlige midler. Trondheim sparebank ga dette året kr. 400.

Femti år

Når det gjelder 50-årsjubileet i 1922, har jeg ellers sakset følgende fra Dagsposten 14. oktober:

Barnehjemmet "Fridheim" inne ved Lade har været i virksomhet i 50 aar. Det har arbeidet stille og uten brask; kanskje det er derfor det i grunden er saa litet kjendt trods sin respektable alder. Den hvitmalte gaard bygget halvt i villastil ligger et stykke fra veien i en stor have. Kjæmpemæssige træer skjuler for en del huset og yder ly i de stormende høst- og vinterdage, skygge og pryd i sommertiden.

En av vore medarbeidere besøkte forleden dag barnehjemmet, fandt det hyggelig og med en forståelsesfull bestyrerinde, som ofrer sig for barna. Og som barna holder av! Huset er selvfølgelig noget gammeldags, men det er rummelig og har hjemmets lune præg over sig. I første etage er bedstestue, med et vakkert maleri av stifteren, avdøde fru Amalie Jenssen, arbeidsværelse og spisestue, bestyrerindens værelse og kjøkken. I anden etage er tre soveværelser, et sykeværelse, bad og

diverse kot.

Barna har en vakker lekeplads og i den store have, som gir grønsaker, bær og blomster til mere enn hjemmets behov, har de sine små haver, som de steller og er glad i. Hjemmet har sit store bibliotek. Det har bidrag av Jensens legat, - de sidste aar 75 kroner - og anvender den største del av disse penge til indkjøb av god litteratur - særlig barn- og ungpikébøger.

Biblioteket er åpent om søndagene. Om aftenene underholder man med høitlæsning. Hjemmets 3 voksne piker er husassistenter. De skifter om å være kokkepikene, stuepike og barnepike.

Barna hører hjemme i Trondhjem og Strinden, de er foreldreløse eller har enten mistet far eller mor, eller har hjem som ikke er i stand til å forsørge dem. Næsten alle sammen har hat tuberkuløs far eller mor, men den gode ernæring og de trygge forhold hjemmet gir fra de tidlige barneaar, gjør at de blir friske og motstandsdyktige.

En egen artikkel i samme avis handler om *Fridheims trofaste venninne i 50 år*. Frøken Ida Sten, forhenværende husbestyrerinne hos Jens Pettersen, er når denne artikkelen blir skrevet, 80 år. Ida Sten har i de femti år barnehjemmet har eksistert, vært en trofast hjelper og en sann venn.

Kjøpmann Jens Pettersen står oppført i noen årsberetninger som medlem i styret, og som en av barnehjemmets store bidragsytere. Frøken Sten "har i alle disse aar foretatt en hel del indkjøp for barnehjemmet, hun har kjøpt fisk og kjøt og sendt indover og mens det var utsalg av hjemmevævede tøyier paa torvet, foretok hun de nødvendige indkjøp der". Dessuten hjalp hun til når det var tilstelninger på barnehjemmet. Fra henne siterer jeg følgende: "Jeg går til Fridheim som til et hjem og er alltid velkommen. Bestyrerinnen er et arbeidsomt og samvittighetsfullt menneske som går helt opp i sin gjerning, barna er snille og flinke, bestyrelsen er storartede mennesker!" Hun sier videre: "Der maa bestemthet og forstand til for at oppdrage barn. Ris findes ikke paa Fridheim, vi hadde det en gang, men det er kastet for mange, mange aar siden. Riset forherder barna, naar det blir brukt for meget, det er min mening".

Bestyrerinner

I Dagsposten 21. april 1934 finner vi følgende artikkel: *Frøken Elisabeth Oxholm foran 80-års dagen - Barnehjemmet Fridheims mor i 30 år.*

Frøken Oxholm var utdannet lærer og begynte som bestyrerinne ved Fridheim barnehjem i 1889. I 1934 hadde barnehjemmet Fridheim vært i virksomhet i 62 år. Hun var den rette kvinne på den rette plass, og satte seg ofte til pianoet og spilte mens barna sang. Frøken Oxholm gikk av som bestyrerinne i 1919,

Bestyrerinne Elisabeth Oxholm ved Fridheim mellom 1889 og 1919.
Kopi fra Universitetsbiblioteket i Trondheim.

og etter henne fulgte frøken Kaia Nilsen - i følge artikkelen en meget velskikket bestyrerinne. Hun hadde vært ansatt som medhjelperske siden 1900.

Det siste styremøte og årsmøte jeg har funnet frem til, gjelder regnskap for 1939. Møtet ble holdt den 21. februar 1939. Den 31. mars året etter var det et telefonstyremøte hvor man bestemte å gi bestyrerinnen Kaia Nilsen kr. 250 som påskjønnelse for hennes arbeide ved barnehjemmet gjennom 40 år.

Krigen

En ukes tid senere kom krigen. Barna ble evakuert til Lars Nordtillers gård i Tiller. De kom tilbake igjen til Fridheim i august 1940. Barnehjemmet ble drevet frem til 1. juli 1942. Da ble det beslaglagt av tyskerne som beholdt eiendommen helt til de siste tyskerne forlot hjemmet våren 1945. Bygningen ble, etter at den var brukt av tyskerne, til de grader ramponert, slik at den ikke egnet seg til barnehjem lenger.

Stiftelsen Fridheim

I slutten av 1946 leide Trondheim Kommune eiendommen for 5 år. Huset ble brukt til kommunale leiligheter. Kommunen kom med et tilbud om å kjøpe eiendommen, men styret takket nei til tilbudet. Etter hvert ble barnehjemmet Fridheim til Stiftelsen Fridheim. I 1951 kjøpte stiftelsen Fridheim et tomteområde på Ferstad. Av korrespondanse med kommunen kommer det frem at det kunne se ut som om det var vilje til å bygge et barnehjem, men det ble ikke noe av. Tomten på Ferstad ble etter hvert festet bort til et sameie som heter Skavlands vei 10 og 12. Huset og eiendommen som hadde vært Fridheim barnehjem, ble solgt for til sammen kr 444 000 til ulike interessenter i løpet av 1960-tallet. Huset hvor barnehjemmet Fridheim hadde holdt til, ble revet 1977. Nå er det Nor-service AS som holder til på samme sted.

Stiftelsen Fridheim lever i beste velgående. I 1983 fikk statuttene fra 1874 en paragraf til, hvor det står:

Hvis Fridheim Barnehjem ikke kan bruke sine midler til drift av et barnehjem, kan styret disponere inntil halvparten av renteavkastningen til direkte støtte for barn på istitusjon og i særlige tilfeller også støtte til barn og ungdom utenfor institusjon.

Følgende annonse sto å lese i Adresseavisen 23. august 2006:

Stiftelsen Fridheim. Utdeling av midler

Utdeling av Stiftelsenes midler skal skje for å øke livskvaliteten til funksjonshemmede eller vanskeligstilte barn og ungdom bosatt i Sør- eller Nord-Trøndelag Fylke. Barn og ungdom (inntil 25 år) kan søke om tildeling. Institusjoner eller organisasjoner som har sin formålsparagraf knyttet til foranstående, kan søke for enkeltpersoner eller grupper. Utdeling av midler skjer to ganger i året: 1. april og 1. oktober. Søknadsfrist for tildeling 1. oktober er 1. september 2006 for å komme i betraktning.

Kilder

Adressebog for Trondhjem. 1888. Utgitt av Hilmar Moe.

Barnehjemmet Fridheim: Årsberetninger fra årene 1888, 1892, 1897, 1904, 1907 og 1939.

“Barnehjemmet Fridheim feirer 50-årsjubileum”. Dagsposten, 14. oktober 1922.

Erling Jenssen: “Et 50-aars jubilæum. Barnehjemmet Fridheim”. Adresseavisen 28. oktober 1922.

“Barnehjemmet Fridheims 50-aars jubilæum”. Adresseavisen 2. november 1922. (Fra jubileumsfesten).

Ellen Lie: “Frøken Oxholm foran 80 års dagen”. Dagsposten, 21. april 1934.

Stiftelsen Fridheim barnehjem: Årsberetninger fra årene 1951, 1963, 1972 og 2000.

Stiftelsen Fridheim Barnehjem - omdanning/ nye vedtekter.

Jacob Schei: Stiftelsen Fridheim barnehjem. Litt historikk. 1998. Fra Stiftelsen Fridheim barnehjem.

Annonse ang. Stiftelsen Fridheim barnehjem. Adresseavisen 23. august 2006.

Terje Bratberg: *Trondheim Byleksikon*. 1996.

I dag ligger Norservice der Fridheim lå. I forgrunnen ser vi Jarlevegen, og bakerst skimtes spiret til Lade kirke. Kommunen kjøpte Fridheims areal vest for Jarlevegen i 1962, og det første bygget til Yrkesvalghemmedes Industri (YVI) ble oppført der. YVI er i dag Norservice.

Foto: Knut L. Vik, høsten 2006.